

TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİNİN SINIF İÇİ DİNLEME EĞİTİMİ UYGULAMALARINDA KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR VE BU SORUNLARA YÖNELİK ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Bora BAYRAM¹

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, bora.bayram@alanya.edu.tr, ORCID ID: 0000 0002 0693 4651.

Geliş Tarihi: 02.10.2019 Kabul Tarihi: 27.11.2019

Öz: Sosyal bir varlık olarak çevresiyle sürekli iletişim halinde olan insanoğlunun günlük hayatta en sık kullandığı dil becerisi dinlemedir. Türkçe öğretiminin temel öğrenme alanlarından biri olan dinleme, okullarda öğrencilerin de en çok kullandıkları öğrenme şeklidir. Dolayısıyla geliştirilmesi gereken bir beceri olarak öne çıkmaktadır. Türkçe derslerinde dinleme becerisi kazandırmaya dönük uygulamalarda öğrencinin kendisinden, öğretmenden, kullanılan metinden, ortamdan ve diğer sorunlardan kaynaklanan kimi sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu araştırmada Türkçe öğretmenlerinin sınıf içi dinleme eğitimi uygulamalarında karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerini tespit etmek amaçlanmıştır. Nitel özellikteki bu araştırma, olgubilim desenine uygun yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilen veriler, içerik analiziyle değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre dinleme eğitiminde karşılaşılan sorunlar dinleme öncesi, sırası, sonrası olarak üç kategoride incelenmiş olup tüm aşamalarda alt kategoriler içinde sorunların daha çok öğretmen ve öğrenciden kaynaklandığı görülmüştür. Öğrencilerden kaynaklanan sorunlar arasında dinleme öncesinde dikkat eksikliği, ilgisizlik gürültü; dinleme sırasında dikkatini uzun süre toplayamama, not almayı bilmeme, yönergelere uymama; dinleme sonrasında etkinliklere katılmama öne çıkmaktadır. Öğretmenlerden kaynaklanan sorunlar arasında dinleme öncesinde hedeften haberdar etmeme, öğrenciyi derse güdüleyememe, konunun yaşama ilişkilendirilmemesi; dinleme sırasında uygun stratejiyi kullanmama, yönergelere yer vermeme, dinleme sonrasında dinlemeyi ölçmede yetersizlik, kitaptaki etkinliklerin dışına çıkma gibi sorunlar dikkat çekmektedir. Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenleri öğrenciyi, öğretmene, metne ve diğer sorunlara yönelik toplam frekansı 115 olan 66 çözüm önerisi ileri sürmüşlerdir. En fazla çözüm önerisi ise öğretmenden kaynaklanan sorunlara yönelik (%79,13) olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkçe öğretimi, dinleme eğitimi, öğretmen görüşü.

THE PROBLEMS ENCOUNTERED BY TURKISH LANGUAGE TEACHERS IN CLASSROOM LISTENING TRAINING PRACTICES AND SOLUTIONS OFFERS TO THESE PROBLEMS

Abstract:

As a social entity, listening is the most frequently used language skill of mankind in daily life. Listening, which is one of the basic learning areas of Turkish language teaching, is the most commonly used learning style in the schools. Therefore, it stands out as a skill to be developed. Some problems arise from the student himself, the teacher, the text used, the environment and other problems in the practices to gain listening skills in Turkish language courses. In this study, it was aimed to determine the problems faced by Turkish language teachers in classroom listening training practices and solution offers to these problems. This study, which is a qualitative research, was designed as a phenomenological approach. The data obtained through the semi-structured interview form were evaluated by content analysis. According to the results of the study, the problems encountered in listening training practices were examined in three categories as pre-listening, during and after listening, and it was observed that the problems were mostly caused by teachers and students in the sub-categories at all stages. Among the problems caused by the students were the lack of attention before listening, indifference, noise; not being able to concentrate for a long-time during listening, not knowing how to take notes, not following the instructions; and not attending the activities after listening. The problems caused by the teacher include not informing about the objective, not being able to motivate the student to the lesson, not being related to life before listening; problems such as failure to use appropriate strategies, lack of instructions during listening, inability to evaluate listening, and not going out of activities in the book after listening. Turkish language teachers who participated in the study proposed 66 solutions with a total frequency of 115 for students, teachers, texts and other problems. The most suggested solution was for the problems arising from the teacher (79.13%).

Keywords: Turkish language teaching, listening training, teacher's view

Giriş

Temel dil becerileri arasında özel bir yere sahip olan dinleme, anne karnında başlayan dil öğrenme sürecinin başlangıcı olup diğer dil becerileri için de bir temel teşkil etmektedir (Güneş, 2007, 73). Belli bir amaç doğrultusunda gerçekleştirilen ve işitme-

den de bu yönüyle ayrılan dinleme becerisi, dilin dört temel işlevi arasında en çok kullanılanıdır. Çünkü dinlemek bir iletişim kurma yoludur (Aktaş ve Gündüz, 2004, 247). Uyku dışında geçirdiği süre göz önünde bulundurulduğunda insan, zamanının önemli bir kısmında etrafıyla iletişim içindedir. Bunun için de en fazla kullandığı beceri dinlemedir. Yapılan araştırmalara göre insanın, günlük yaşamında %45 oranıyla en fazla kullandığı dil becerisi dinlemedir (Hawkins 1996'dan aktaran; Doğan, 2010, 265). Sosyal bir varlık olan insanın yaşamı boyunca ihtiyaç duyacağı iletişim kurma isteğinin temelde işittiği seslere yönelik anlamlandırma çabasıyla mümkün olduğu bilinmektedir. Ungan (2009, 29) sesin kulağa gelmesinin işitme, bu sesin anlamlandırılma gayretinin ise dinlemeye karşılık geldiğini belirterek işitme ve dinlemeyi birbirinden ayırmıştır. İşitilenler arasından seçim yapma olarak da değerlendirilebilecek dinleme becerisi, Mackay'a göre (1997, 29) başarının anahtarıdır; nitekim başarılı olmanın ön koşulu iyi bir dinleyici olmaktır.

Radyo, televizyon, telefon gibi teknolojik araçlardan; tiyatro, sineme, müzik gibi sanatsal faaliyetlerden; konferans, toplantı, oturma gibi etkinliklerden kişinin dinleme aracılığıyla istifade ettiği; günlük hayattaki bilgi alışverişinin büyük oranda dinlemeyle gerçekleştirildiği göz önünde bulundurulduğunda dinlemenin ne denli önemli bir beceri olduğu inkar edilemez (Yangın, 1998, 3).

Okullarda Türkçe derslerinde öğrenme alanlarından biri olarak verilen dinleme eğitimi, tüm dersler açısından da en fazla kullanılan öğrenme şekli olarak dikkat çekmektedir. Bu bakımdan dinleme hem geliştirilmesi gereken bir beceri hem de bir öğrenme şekli olarak yorumlanabilir. Öğretmenlerin büyük bir kısmı okullarda düz anlatım yöntemini tercih etmektedir. Bu durumun bir sonucu olarak öğrencilerin dinlemeye ayırdıkları zaman artmakta, dolayısıyla da öğrendiklerinin yaklaşık %83'ünü dinleyerek edinmektedirler. Dinleme konusunda yeterli beceriye sahip olamayan öğrenciler açısından bu durum verimsiz bir öğrenme sürecine işaret etmektedir (Çifçi, 2001, 169).

Türkçe derslerinde öğrencilere dinleme becerisi kazandırmak için gerçekleştirilen eğitim- öğretim faaliyetleri üzerinde etkisi olabilecek pek çok faktör bulunmaktadır. Dinlemeyi etkileyen faktörler, işitme kaybı gibi öğrencinin dinleme yeteneğine etki eden fizyolojik faktörler; dinleme ortamının akustiği, sesin dağılması, yankılanması, işitilebilirliği gibi fiziki faktörler; konuşmacıdan, ortamdan, konunun içeriğinden kaynaklanan dinleyicinin olumsuz ruh haline dayalı psikolojik faktörler; tembel, hantal algılama, eksik kavrama gibi zihinsel faktörler; öğrencinin pasif halde tutulduğu sosyal faktörler; öğretmenden, konuşmacıdan ve konunun kendisinden kaynaklanan faktörler olarak kategorize edilebilir (Çifçi, 2001, 177).

Dinleme eğitiminde dersin planlanması ve eğitim-öğretim faaliyetlerinin yürütülmesinden sorumlu olan öğretmenden kaynaklanan kimi sorunlar öne çıkmaktadır. Epeçan'a (2013, 343) göre metin okumalarından önce amaç belirlenmemesi, öğrencilerin

hedef hakkında bilgilendirilmemesi, monoton anlatım ve konuşmacının dil seviyesi bu noktada sorun oluşturmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin kullandığı yöntem ve tekniklerin çoklu zekâya hitap etmekten öte aynı anlatım teknikleri etrafında dönmesi de öğrencilerin dinleme faaliyetleri üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır (Başkan ve Deniz, 2015, 192). Öğretmenlerin programı yetiştirme kaygıları da dinleme eğitiminde bir sorun oluşturmaktadır. Bu konuda zaman kaygısı taşıyan öğretmenlerin derslerini çok hızlı işlediği, soru sorma ve dinleme için ayrılan süreleri dahi hızlı olma kaygısıyla geçirdikleri görülmektedir (Baysen, Soylu ve Baysen, 2003, 54).

Öte yandan öğrencinin kendisinden kaynaklanan problemler de dinleme eğitiminde önemli bir sorun oluşturmaktadır. Her şeyden önce dinleyicilerin de uyması gereken kuralların bulunduğu göz önüne alınarak iyi bir dinleyicide olması gereken özellikler öğrenciye kazandırılmalıdır. Çünkü öğrencilerin kişisel sorunları, ilgi ve ihtiyaçları gibi etmenler etkili bir dinleme eğitiminin önünde engel teşkil etmektedir (Emiroğlu ve Pınar, 2013, 782). Dinleyenlerin ders içi dinleme sorunlarına neden olan tutumlarıyla ilgili Başkan ve Deniz (2015, 191), öğrencilerin ilgi duymadıkları dersleri dinlemekte zorlandıklarına işaret ederek kolay olduğunu ve rahat geçeceğini düşündüğü dersleri dinleme gereği duymadıklarını belirtmektedir. Aşılıoğlu'nun (2009, 50-51) öğretmen adayları üzerine yaptığı bir araştırmanın sonuçlarına göre Türkçe öğretmeni adaylarının hedeften haberdar olmama, dersin anlatma süresinin uzun olması, konuya ilgi duymama, kişisel sorunlarla ilgilenme, derste pasif kalma, bilginin gelecekte kullanılabilir olmaması, kullanılan terim ve kavramları bilmeme, anlaşılmayan noktaların sorulmaması, öğretim elemanının beden dilini etkili kullanmaması ve anlatılan her şeyi not alma çabası gibi dinleme engelleriyle karşılaştıkları tespit edilmiştir.

Okullarda gerçekleştirilen dinleme eğitimi genellikle metin aracılığıyla, metnin öğretmence okunması veya görsel/işitsel bir araç vasıtasıyla dinletilmesi şeklinde uygulanmaktadır. Bu şekilde yapılan bir dinleme eğitiminin dinlediğini anlamayı ölçen, süreçten çok sonuca yönelik bir ölçme ve değerlendirme anlayışıyla yürütüldüğü görülmektedir (Melanlıoğlu, 2012, 1586). Ancak daha sistemli ve planlı bir faaliyet dizisi şeklinde ele alınması gereken dinleme eğitimi, Demirel'e (2002, 73-74) göre dinleme öncesi, sırası ve sonrası şeklinde üç aşamadan meydana gelmektedir: "Dinleme öncesinde tanıtma, kestirme, sahnenin oluşturulması, yeni sözcüklerin öğretimi, amaçlı dinleme; dinleme sırasında öğrenciler dinlerken öğretmenin metni yüksek sesle okuması, öğrencinin vurgu ve tonlamalara dikkat etmesi, 1. 2. 3. sınıflarda öğrencilerin dinlediklerini tekrar etmesi, öğrencilerin dinlediklerini not etmesi; dinleme sonrasında dinlenen metinle ilgili ayrıntılı sorulara cevap verilmesi, metni yazılı ve sözlü özetinin çıkarılması, giriş ve gelişme bölümü dinlenen hikâyenin sonuç kısmının tamamlanması, dinlenenlerin resmedilmesi, dinlenen metinle ilgili resim ve ya cümlelerin olay sırasına dizilmesi, yazma ve dikte çalışmalarının yapılması, eksik cümlelerin tamamlanması, metne başlık bulma, metinde boş bırakılan yerlerin doldurulması" gibi dinleme etkinliklerinin yapılması önerilir.

Türkçe derslerinde öğrencilere dinleme becerisi kazandırmaya dönük sınıf içi faaliyetlere başlamadan önce, ders süresince yapılacaklar hakkında öğrencileri bilgilendirme ve dinleme etkinlikleri sırasında uyulması gereken kurallara dair hatırlatmalar önemlidir. Doğan (2010, 266- 267) öğrencilerin dinleme uygulamalarında göz önünde bulundurması gereken kurallarla ilgili olarak öğrencilerin soru sormadan sadece dinlemesi, dikkatten kaçan noktalara fazla takılmadan dinlemeye devam etmesi, dinleme aşamalarında öğretmenin uyarılarına dikkat etmesi ve dinleme sırasında not alması gerektiğine işaret etmektedir. Doğan'ın da üzerinde özellikle durduğu not alma çalışmalarını dinleme eğitiminde büyük önem taşımaktadır. Öğrencilerin dinleme sonrası aşamada yapacakları etkinliklerde dinlediklerini hatırlama bakımından onlara kolaylık sağlayacak bilgileri not almaları şüphesiz gereklidir. Kocaadam'a (2011, 32) göre dinleme becerisi gibi not alma becerisi de eğitim sürecinde ihmal edilmekte, not almanın öğrenilebilecek, geliştirilebilecek bir etkinlik olduğu göz ardı edilmekte; not alma gelişigüzel şekilde yapılmaktadır. Oysaki Türkçe dışındaki derslerde dahi öğrencilerin nasıl not alacakları konusunda yönlendirilmesi gerektiğini söyleyen Ceran (2015, 216), not alarak dinlemede zihin haritalama, ana fikir ve Cornell not alma tekniklerinden yararlanılabileceğini dile getirmektedir.

İyi bir Türkçe öğretmeni her şeyden önce iyi bir model olmalıdır. Öğrencilerine etkili bir dinleme eğitimi vermek isteyen Türkçe öğretmenlerinin bu bağlamda iyi bir dinleyici olması da beklenir. Yeterli dinleme becerisine sahip olamayan, dinleme becerisini içselleştiremeyen öğretmenlerin nitelikli bir dinleme eğitimi vermesi olası görünmemektedir. Öğretmenlerin böyle bir durumda anlatacakları teoride kalacaktır (Tabak, 2013, 179). Aynı soruna dikkat çeken Maden ve Durukan'a (2011, 108) göre lisans döneminde öğretmenlere etkili dinleme becerisi kazandırmak için dinleme stilleri ve alışkanlıklarını tanıtmak, öğretim süreçlerini bunlara uygun hazırlamak gerekmektedir. Benzer şekilde öğretmenler de okulda öğrencinin seviyesine uygun teknikler seçerek onların dinleme becerisini geliştirmeye dönük süreçler işletmelidir (Türkel, 2012, 138). Bu noktada öğrencilerin devamlı aynı şekilde yapılan uygulamalardan sıkılabilecekleri göz önünde bulundurularak olabildiğince farklı yöntem ve teknik kullanılmalıdır (Kaplan, 2004, 77).

Unutulmamalıdır ki öğretmenin kendisinden kaynaklanan sorunlar çözülmediği müddetçe öğrencinin tutumundan ileri gelen pek çok dinleme engeliyle sınıf ortamında karşılaşmak olasıdır. Bu doğrultuda sınıf içi ders işleme sürecinde öğrenciye dinleme becerisi kazandırırken öğretmenlerin önce kendilerini, kendi tutumlarını, kullandıkları yöntem ve teknikleri, seçtikleri ders materyallerini ve ölçme yaklaşımlarını gözden geçirmeleri yerinde olacaktır.

Yöntem

Araştırmanın Kapsamı ve Amacı

Bu çalışmada Türkçe eğitiminin temel öğrenme alanlarından biri olan dinleme becerisine yönelik sınıf içi uygulamalarda Türkçe öğretmenlerinin karşılaştıkları so-

runları ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaçtan hareketle aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Türkçe öğretmenlerine göre sınıf içi dinleme eğitimi uygulamalarında karşılaşılan sorunlar nelerdir?

2. Türkçe öğretmenlerinin sınıf içi dinleme eğitimi uygulamalarında karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma Türkçe öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda, sınıf içi dinleme eğitimi uygulamalarında karşılaşılan sorunları ve bunlara yönelik çözüm önerilerini tespit edebilmek için yapılan nitel özelliğe sahip bir araştırma olup çalışmada olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. "Olgubilim, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır" (Yıldırım ve Şimşek, 2011, 72).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim-öğretim döneminde Bayburt il merkezindeki çeşitli okullarda görev yapan 16 Türkçe öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 9'u (%56,25) erkek, 7'si (%43,75) kadındır.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından hazırlanmış ve iki sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilmiştir. Formda öğretmenlere "Sınıf içi dinleme eğitimi uygulamalarında karşılaştığınız sorunlar nelerdir?" ve "Sınıf içi dinleme eğitimi uygulamalarında karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?" şeklinde iki adet soru sorulmuştur. Soruların geçerliliği için iki adet alan uzmanından görüş alınmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak açısından katılımcıların sorulara verdikleri cevaplar, iki alan uzmanıyla birlikte değerlendirilerek görüş birliği ve görüş ayrılığı olan maddeler tespit edilmiştir. Miles ve Huberman'ın (1994) formülü kullanılarak yapılan hesaplama neticesinde güvenilirlik değeri P=91 olarak belirlenmiştir. Soruların anlaşılabilirliğini ve amaca uygunluğunu test etmek amacıyla iki Türkçe öğretmeniyle ön uygulama yapılmıştır. Gönüllülük esasına göre araştırmaya katılan öğretmenlere araştırma öncesinde ön bilgi verilmiş, araştırmanın yer ve zamanı belirlenmiştir. Görüşmeler, katılımcılarla yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Ortalama 30 dakika süren görüşmeler yazılarak kayıt altına alınmıştır.

Verilerin Analizi

Açık uçlu sorulardan oluşan nitel özellikteki bu araştırmanın verileri değerlendirilirken içerik analizi yapılmış, açık kodlama yöntemi kullanılmıştır. Görüşme formuyla elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılıp satır satır birkaç kez okunarak ilgili kodlamalar yapılmıştır. Ardından ortak yönlelere sahip olan kodlar, bulguların temeli-

ni oluşturacak olan temalar (kategoriler) altında birleştirilmiştir. Aynı temalar altında bir araya gelen kodlar değerlendirilerek araştırmanın amacına yönelik sonuçlar tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar frekans ve yüzde olarak tablolar şeklinde sunulmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgu ve yorumları desteklemesi, katılımcıların görüşlerini yansıtarak daha açıklayıcı bir tablo çizilmesi açısından görüşme metinlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Görüşlerine başvuru katılımcılar Ö.1, Ö.2, Ö.3... şeklinde kodlanmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin sınıf içi dinleme eğitimi uygulamalarında karşılaştıkları sorunlar, dinleme öncesi, dinleme sırası ve dinleme sonrası olmak üzere üç kategori altında değerlendirilmiştir. Türkçe öğretmenleri, dinleme öncesi kategorisinde toplam frekansı 79 olan 34 görüş; dinleme sırası kategorisinde toplam frekansı 46 olan 23 görüş; dinleme sonrası kategorisinde toplam frekansı 27 olan 16 görüş ileri sürmüşlerdir. Dinleme öncesi aşamada karşılaşılan sorunlara ilişkin bulgular Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Dinleme Öncesi Aşamasında Karşılaşılan Sorunlar

Alt Kategori	Kod	f	%
Öğrenciden kaynaklanan sorunlar	Dikkat eksikliği	7	30,43
	İlgisizlik	6	26,08
	Gürültü	3	13,04
	Hazırbulunuşluk düzeyinin düşük olması	2	8,69
	Sabırsızlık	1	4,34
	Bazı öğrencilerin anlama ve dinleme sorunları olması	1	4,34
	Derste başka şeylerle ilgilenme	1	4,34
	Konuşmacının görünüşüyle ilgilenme	1	4,34
	Öğrencilerin dinleme/izleme yöntem ve tekniklerini bilmemesi	1	4,34
	<i>Toplam</i>		23

Türkçe Öğretmenlerinin Sınıf İçi Dinleme Eğitimi Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlar...

Öğretmenden kaynaklanan sorunlar	Öğrenciyi hedeften haberdar etmeme	5	21,73
	Öğrenciyi derse güdüleyememe	4	17,39
	Konunun yaşarla ilişkilendirilmemesi	4	17,39
	Öğretmenin dinleme becerisine gereken önemi vermemesi	2	8,69
	Öğretmenin derse hazırlıksız gelmesi	2	8,69
	Anlatılanların ön bilgilerle ilişkilendirilmemesi	1	4,34
	Bazı öğretmenlerin akıllı tahta kullanamaması	1	4,34
	Öğretmenlerin dinleme öncesi yönergeler vermemesi	1	4,34
	İşitme ve görme sorunu olan öğrencilerin dikkate alınmaması	1	4,34
	Öğretmenin alan yeterliliğinin zayıf olması	1	4,34
	Öğrencinin ilgisini çekebilecek metinler kullanmama	1	4,34
	Toplam	23	29,11
Metinden kaynaklanan sorunlar	Dinleme metinlerinin ilgi çekici olmaması	6	33,33
	Kullanılan metinlerin kısa ve öz olmaması	3	16,66
	Dinleme metinlerinin yetersiz veya eksik olması	2	11,11
	Kullanılan metinlerin hedef kitleye hitap etmemesi	2	11,11
	Görselliğin yetersiz olması	2	11,11
	Kullanılan metinlerin anlaşılabilmesi	2	11,11
	Farklı metin türlerine yer verilmemesi	1	5,55
	Toplam	18	22,78
Ortamdan kaynaklanan sorunlar	Teknik araç ve gereçlerin eksikliği	5	45,45
	Ses veya görüntünün herkese ulaşmaması	3	27,27
	Ortamın ısısı	1	9,09
	Sınıfların kalabalık olması	1	9,09
	Bazı sınıflardaki akıllı tahtaların çalışmaması.	1	9,09
	Toplam	11	13,92
Diğer sorunlar	Dinleme metinlerine ulaşamama	3	75
	Zamanın kısıtlı olmasının yarattığı baskı	1	25
	Toplam	4	5,06
Genel Toplam		79	51,97

Dinleme öncesi kategorisinde Türkçe öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlar öğrenciden, öğretmenden, metinden, ortamdan ve diğer sorunlardan kaynaklananlar olmak üzere toplam beş alt kategoriye ayrılmıştır. Alt kategoriler içerisinde en fazla sorunun karşılaştığı başlıklar öğrenciden ve öğretmenden kaynaklanan sorunlar (%29,11)'dir. Bunu sırasıyla *metinden kaynaklanan* (%22,78), *ortamdan kaynaklanan* (%13,92) ve *diğer sorunlar* (%5,06) izlemektedir.

Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenleri, *dinleme öncesi* aşamasında öğrencilerde daha çok *dikkat eksikliği* (%30,43), *ilgisizlik* (%26,08), *gürültü* (%13,04) ve *hazırbulunmuşluk* düzeyinin düşük olması (%8,69) gibi sorunlarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Bu araştırma için görüş bildiren Türkçe öğretmenlerinin bu alt kategoriye ilişkin görüşleri şu şekildedir:

“Özellikle hiperaktif çocuklar, dikkatlerini öğretmenlerine verememektedir. Sürekli hareket halinde oldukları için arkadaşlarını da etkilemektedirler. Bunun sonucunda da sınıfta sağlıklı bir dinleme gerçekleşmemektedir.” (Ö.12).

“Dinleme öncesinde öğrenciler motive olmakta sorun yaşıyor. Öğretmen bu aşamada hemen dinlemeye geçmek yerine öğrencinin ilgisini çekecek sorularla onların merakını uyandırmaya çalışabilir.” (Ö.4)

Dinleme öncesi kategorisinde öğrenciyi hedeften haberdar etmeme (%21,73), öğrenciyi derse güdüleyememe (%17,39), *konunun yaşamla ilişkilendirilmemesi* (%17,39), öğretmenin dinleme becerisine gereken önemi vermemesi (%8,69), öğretmenin derse hazırlıksız gelmesi (%8,69) gibi öğretmenden kaynaklı sorunlar öne çıkmaktadır. Bazı Türkçe öğretmenlerinin bu durumla ilgili görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Öğrencilerin günlük hayatta karşılaşılabilecekleri örnek olaylar sınıf ortamına getirilmeli. Dinleme; hikâye ve şiirden ibaret değil. Belediye anonsları, sokakta ya da apartmanda karşılaşılan insanların konuşması vb. durumlar sınıfa taşınmalı. Öğrenciler katılımlı dinleme yaparak etkin olmalı.” (Ö.4)

“Fiziki, teknik donanımdan ziyade öğrencilerin özellikle zihinsel olarak dinlemeye hazır olması gerekir. Bunun için de öğrencilerin yeterince bilgilendirilmesi ve güdülendirilmesi en birincil nokta. Öğrenci dinlemenin öneminin farkına vardıktan sonra tam olarak istenilen başarı gözlemlenir.” (Ö.2)

Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenleri, *dinleme öncesi* kategori içinde *dinleme metinlerinin ilgi çekici olmaması* (%33,33), *kullanılan metinlerin kısa ve öz olmaması* (%16,66), *dinleme metinlerinin yetersiz veya eksik olması* (%11,11), *kullanılan metinlerin hedef kitleye hitap etmemesi* (%11,11), *görselliğin yetersiz olması* (%11,11), *kullanılan metinlerin anlaşılabilmesi* (%11,11), *farklı metin türlerine yer verilmemesi* (%5,55) gibi metinden kaynaklanan sorunlar ileri sürmüşlerdir. Ö.14 kodlu öğretmenin bu durumla ilgili görüşü şöyledir:

“Dinleme metinleri çocuğun ilgisini çekebilecek türden bir konu içeriyorsa müthiş bir ders işleniyor. Örneğin yedinci sınıflarda futbola ilgili bir dinleme metni vardı. Erkeklerin ilgisini çekerken kız öğrencilerin ilgisini çekmeyebiliyor. Bunun için müfredatta her çocuğa hitap eden bir dinleme metni olmalı.” (Ö.14)

Ortamdan kaynaklanan sorunlar alt kategorisinde *teknik araç ve gereçlerin eksikliği* (%45,45), *ses veya görüntünün herkese ulaşmaması* (27,27) gibi sorunlar öne çıkmıştır. Ö.15 kodlu öğretmenin bu konuyla ilgili görüşü şöyledir:

Türkçe Öğretmenlerinin Sınıf İçi Dinleme Eğitimi Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlar...

“Bazı okul ve sınıflarda materyal eksiklikleri bulunabiliyor. Ya da istenilen dinleme materyaline ulaşmak zor olabiliyor. Bu durumda metni öğretmen okuyor ya da bir başkasına okutuyor. Bu da vurgulanmak istenen asıl durumun gözden kaçmasına sebep oluyor.” (Ö.15)

Bu kategorideki bir diğer alt başlık ise *diğer sorunlardır*. Buna göre araştırmaya katılan bazı Türkçe öğretmenleri, dinleme öncesi aşamasında *dinleme metinlerine ulaşamama* (%75) sorunundan bahsetmişlerdir. Ö.11 kodlu öğretmenin bu konuyla ilgili görüşü şöyledir:

*“Kitaplardaki dinleme metinlerinin bazılarının bulunmasında güçlük çekilmektedir. Maa-
lesef internet ortamında mevcut değiller. Bunun için kitabı çıkaran yayınevini dinleme me-
tinlerinin olduğu bir site oluşturması gerekir. Öğretmen bu siteden dinleme metinlerine ulaş-
malıdır. EBA'ya da bu metinlerin yüklenmesi gerekir.” (Ö.11)*

Tablo 2. Dinleme Sırası Aşamasında Karşılaşılan Sorunlar

Alt Kategori	Kod	f	%
Öğrenciden kaynaklanan sorunlar	Dikkatini uzun süre toplayamama	7	23,33
	Öğrencilerin not almayı bilmemesi	7	23,33
	Öğrencilerin yönergelere uymaması	4	13,33
	Öğrencilerin dinlediklerini unutmaması	3	10
	Öğrencilerin anlayamadıkları bir şeye takılarak metnin kalanını kaçırmaması	2	6,66
	Öğrencilerin dinleme/izleme stratejilerini uygulayamaması	2	6,66
	Uygun olmayan zamanda söz hakkı isteme	2	6,66
	Ayrıntılara takılma	1	3,33
	Sınıfın düzenini bozacak davranışlarda bulunma	1	3,33
	Öğrencinin dinleme sürecinde pasif kalması	1	3,33
	<i>Toplam</i>	<i>30</i>	<i>65,21</i>
Öğretmenden kaynaklanan sorunlar	Kullanılan stratejinin metne uygun olmaması	2	16,66
	Dinleme/izleme etkinliklerinde yönergelerin verilmemesi	2	16,66
	Dinlemenin izlemeyle birlikte yapılmaması	2	16,66
	Öğretmenin örnek olamaması	1	8,33
	Dinleme eğitiminin kitaba bağlı yapılması	1	8,33
	Derste öğrenciyi pasif tutma	1	8,33
	Dinleme/izleme metnini hiç durdurmadan vermek	1	8,33
	Dinleme eğitiminin öğretmenin örnek okuması şeklinde yapılması	1	8,33
	Eleştirel dinlemenin ihmal edilmesi	1	8,33
	<i>Toplam</i>	<i>12</i>	<i>26,08</i>
Metinden kaynaklanan sorunlar	Dinleme metinlerinin ses kalitesinin düşük olması	2	50
	Türkçesi etkili olmayan bir konuşmacıyı dinlemek	1	25
	Bazı metinlerin not almaya uygun olmaması	1	25
	<i>Toplam</i>	<i>4</i>	<i>8,69</i>
<i>Genel Toplam</i>		<i>46</i>	<i>30,26</i>

Dinleme sırası kategorisinde Türkçe öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlar öğrenciden, öğretmenden ve *metinden kaynaklananlar* olmak üzere toplam üç alt kategoriye ayrılmıştır. Alt kategoriler içerisinde en fazla sorunun karşılaşıldığı başlık öğrenciden kaynaklanan sorunlar (%65,21)'dir. Bunu sırasıyla öğretmenden kaynaklanan (%26,08), metinden kaynaklanan (%8,69) sorunlar izlemektedir.

Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenleri, *dinleme sırası* kategorisinde öğrencilerde daha çok *dikkatini uzun süre toplayamama* (%23,33), öğrencilerin not almayı bilmemesi (23,33), öğrencilerin yönergelere uymaması (%13,33), öğrencilerin dinlediklerini unutması (%10) gibi sorunlarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan bazı Türkçe öğretmenlerinin bu alt kategoriye ilişkin görüşleri şu şekildedir:

“Dinleme esnasında öğrencilerin dikkat süreleri çok uzun olamıyor. Bir ders saati boyunca dikkatlerini dersen veremiyorlar. Bundan dolayı dersin sonlarına doğru daha eğlenebilecekleri etkinliklere yöneliyoruz.” (Ö.7)

“Öğrenci not alma stratejilerini bilmiyor. Hepsini yazıyor. Anahtar kelimelerle not alma çalışmalarını yaptırılmaz.” (Ö.4)

Dinleme sırası kategorisinde kullanılan stratejinin metne uygun olmaması (%16,66), *dinleme/izleme etkinliklerinde yönergelerin verilmemesi* (%16,66), *dinlemenin izlemeyle birlikte yapılmaması* (%16,66) gibi öğretmenden kaynaklı sorunlar öne çıkmaktadır. Bazı Türkçe öğretmenlerinin bu durumla ilgili görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Öğretmenin dinleme sırasındaki yönergeleri metnin verimliliğini artırmaktadır. Bir amaç doğrultusunda dinleyen öğrenci daha seçici ve metne yoğunlaşmış olarak dinler. Metne bir rotası var şekilde başlar ve dersin verimini artırır. İlgili öğrenciler yönergelere dikkat ederken ilgisiz öğrenciler kendi bildiği gibi üstünlükü dikkat ediyor.” (Ö.13)

Dinleme sırası kategoriyle ilgili olarak bazı Türkçe öğretmenleri *dinleme metninin ses kalitesinin düşük olması* (%50), *Türkçesi etkili olmayan bir konuşmacıyı dinlemek* (%25), *bazı metinlerin not almaya uygun olmaması* (%25) gibi metinden kaynaklanan sorunları da belirtmişlerdir. Ö.6 kodlu öğretmenin bu konuyla ilgili görüşü şöyledir:

“Bazı dinleme metinlerinin ses kalitesi kötü olduğu için öğrenciler bu metinleri anlamakta zorlanıyorlar.” (Ö.6)

Tablo 3. Dinleme Sonrası Aşamasında Karşılaşılan Sorunlar

Alt Kategori	Kod	f	%
Öğrenciden kaynaklanan sorunlar	Öğrencinin etkinliklere katılmaması	6	54,54
	Anlaşılmayan yerlerin öğretmene sorulmaması	1	9,09
	Konuyla ilgili çıkarımda bulunamama	1	9,09
	Öğrencilerin çekingen davranması	1	9,09
	Dinleme/izleme sonrası cevapların düşünülmeden verilmesi	1	9,09
	Öğrencinin dinleme sonrası yazma etkinliğini zahmetli bulması	1	9,09
	Toplam	11	40,74
Öğretmenden kaynaklanan sorunlar	Öğretmenlerin dinlemeyi ölçme konusunda eksik olması	3	27,27
	Öğretmenin kitaptaki etkinliklerin dışına çıkmaması	3	27,27
	Cevabı doğrudan metinden çıkarılan sorular sorulması	2	18,18
	Uygulama, analiz, sentez basamaklarında ölçmenin yetersiz olması	1	9,09
	Dinleme becerisini ölçerken öğrenciye düşünmek için yeterli zaman verilmemesi	1	9,09
	Öğrenci cevaplarının değiştirilmesi	1	9,09
	Toplam	11	40,74
Metinden kaynaklanan sorunlar	Etkinliklerin ilgi çekici olmaması	2	50
	Ders kitaplarının yazma ve konuşma alanlarına yönelik etkinliklerinin daha çok olması	1	25
	Etkinliklerin tekdüze olması	1	25
	Toplam	4	14,81
Diğer sorunlar	Anlaşılmayan yerler için metnin yeniden dinletilmesinin zaman kaybına yol açması	1	100
	Toplam	1	3,70
Genel Toplam		27	17,76

Dinleme sonrası kategorisinde Türkçe öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlar öğrenciden, öğretmenden, metinden ve diğer sorunlardan kaynaklananlar olmak üzere toplam dört alt kategoriye ayrılmıştır. Alt kategoriler içerisinde en fazla sorunun karşılaşıldığı başlıklar öğrenciden ve öğretmenden kaynaklanan sorunlar (%40,74)'dir. Bunu sırasıyla metinden kaynaklananlar (%14,81) ve diğer sorunlar (%3,70) izlemektedir.

Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenleri, *dinleme sonrası* aşamasında öğrencilerde daha çok öğrencinin etkinliklere katılmaması (%54,54) sorunuyla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Ö.11 kodlu öğretmenin bu konuyla ilgili görüşü şöyledir:

“Öğrencilerin bazıları etkinliklere katılmıyor. Çünkü yeteri kadar odaklanmayıp kaçırdıkları yerleri etkinliklerde dolduramıyorlar. Bu durumda kitaptaki etkinliklerden farklı olarak daha basit düzeyde etkinlikler uygulanıyor.” (Ö.11)

Dinleme sonrası kategorisinde öğretmenlerin dinlemeyi ölçme konusunda eksik olması (%27,27), öğretmenin kitaptaki etkinliklerin dışına çıkmaması (%27,27), *cevabı doğrudan metinden çıkarılan sorular sorulması* (%18,18) gibi öğretmenden kaynaklı sorunlar öne çıkmaktadır. Bazı Türkçe öğretmenlerinin bu durumla ilgili görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Dinlemeyi ölçme konusunda biraz eksiziz galiba. Dinleme etkinliği bitince değerlendirme ve dönüt etkinlikleri yapılabilir.” (Ö.9)

“Öğretmenler kitap dışında farklı etkinlikler ve ölçme yöntemleri kullanmıyor, dinleme metinlerine gerekli önemi vermiyor.” (Ö.13)

Dinleme sonrası kategorisiyle ilgili olarak bazı Türkçe öğretmenleri *etkinliklerin ilgi çekici olmaması* (%50), *ders kitaplarının yazma ve konuşma alanlarına yönelik etkinliklerinin daha çok olması* (%25) *etkinliklerin tekdüze olması* (%25) gibi metinden kaynaklanan sorunları da belirtmişlerdir. Ö.4 kodlu öğretmenin bu konuyla ilgili görüşü şöyledir:

“Ders tamamen kitaba bağlı işleniyor. Kitaplarda dinleme metinleri, metnin etkinlikleri aynı. Şiir, öykü, bilgilendirici yazılar dışında değişik dinleme metinleri yok denecek kadar az. Öğrenciyi düşünmeye sevk edecek ya da onu aktif kılacak etkinlik yok.” (Ö.4)

Dinleme sonrası kategorisinin diğer sorunlar alt kategorisinde *anlaşılmayan yerler için metnin yeniden dinletilmesinin zaman kaybına yol açması* sorunu da katılımcılardan biri tarafından dile getirilmiştir.

Tablo 4. Dinleme Eğitimi Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri

Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin sınıf içi dinleme eğitimi uygulamalarında karşılaştıkları sorunlara yönelik çözüm önerileri toplam dört kategori altında değerlendirilmiştir. Bu kategoriler “öğrenciye, öğretmene, metne ve diğer sorunlara yönelik çözüm önerileri”nden oluşmaktadır. Özellikle öğretmenden kaynaklanan sorunlara yönelik çözüm önerileri kategorisinde, kod sayısının fazla olmasından dolayı tüm kategorilere ilişkin tablolar ayrı ayrı ele alınmıştır. Bir bütün olarak değerlendirildiğinde araştırmaya katılan Türkçe öğretmenleri, dinleme eğitimi uygulamalarında karşılaşılan sorunlara yönelik toplam frekansı 115 olan 66 çözüm önerisi ileri sürmüşlerdir. En fazla çözüm önerisi ise öğretmenden kaynaklanan sorunlara yönelik (%79,13) ol-

muştur. Bunu sırasıyla *metinden kaynaklanan sorunlara* (%11,30), *diğer sorunlara* (%6,95) ve öğrenciden kaynaklanan sorunlara (%2,60) *yönelik çözüm önerileri* izlemiştir.

Tablo 4.a. Öğrenciden Kaynaklanan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri

Alt Kategori	Kod	f	%
Öğrenciden kaynaklanan sorunlara yönelik çözüm önerileri	Öğrenciler fiziksel olarak dinlemeye hazır olmalı	1	33,33
	Öğrenciler dinleme etkinlikleri sırasında not almalı	1	33,33
	Dinleyenle konuşan göz teması kurmalı	1	33,33
Toplam		3	2,60

Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenleri, öğrenciden kaynaklanan sorunların çözümüne ilişkin öğrenciler fiziksel olarak dinlemeye hazır olmalı (%33,33), öğrenciler dinleme etkinlikleri sırasında not almalı (%33,33), *dinleyenle konuşan göz teması kurmalı* (%33,33) şeklinde toplam üç görüş belirtmiştir. Ö.9 kodlu öğretmenin bu konuyla ilgili görüşü şöyledir:

“Öğrenciler dinleme sırasında not almalılar. Aslında bu, biz öğretmenlerde bile halen kültür haline gelmemiş.” (Ö.9)

Tablo 4.b. Öğretmenlerden Kaynaklanan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri

Alt Kategori	Kod	f	%
Öğretmenlerden kaynaklanan sorunlara yönelik çözüm önerileri	Dinlemeyi zevkli kılabacak farklı etkinlikler tasarlanmalı	7	7,69
	Dinleme sırası aşamasında uyulacak yönergelerden bahsedilmeli	7	7,69
	Dinleme metinleri günlük yaşamla ilişkilendirilmeli	6	6,59
	Öğrenci hedeften haberdar edilmeli	4	4,39
	Öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınmalı	4	4,39
	Öğrenci derse katılması için motive edilmeli	4	4,39
	Dinleme esnasında öğrencilere sorular sorularak dikkatleri canlı tutulmalı	3	3,29
	Öğrencilere not olarak dinleme beceri ve alışkanlığı kazandırılmalı	3	3,29
	Dinleme/izleme eğitimi diğer öğrenme alanlarıyla ilişkilendirilerek verilmeli	3	3,29
	Öğrenciyi derse güdülemeli	3	3,29
	Metne uygun dinleme stratejisi belirlenmeli	2	2,19
	Dinleme metinleri farklı metinlerle ilişkilendirilmeli	2	2,19
	Anahtar kelimelerle not alma alışkanlığı öğrenciye kazandırılmalı	2	2,19
	Dinleme/izleme metinleri dramayla desteklenmeli	2	2,19
	Öğrencilere dinleme stratejilerini uygulama becerisi kazandırılmalı	2	2,19
	Dinleme eğitimine başlamadan önce öğrencinin ilgisini konuya çekecek sorular sormalı.	2	2,19
	Metin anlaşılmasaydı farklı bir dinleme stratejisi kullanarak metin yeniden dinletilmeli	2	2,19
	Öğrencinin dikkat eksikliği sorunu çözülmeli	1	1,09
	Konu öğrenci açısından ilgi çekici hale getirilmeli	1	1,09
	Öğrencinin dinlememin önemini fark etmesi sağlanmalı	1	1,09
	Dinleme etkinlikleri seçilen dinleme stratejisine uygun şekilde işlenmeli	1	1,09
	Doğru dinleme metni seçilmeli	1	1,09
	Akıllı tahta kullanamayan öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmeli	1	1,09
	Dinleme sonrası öz değerlendirme ve akran değerlendirmeler de yapılmalı	1	1,09
	Geleneksel değerlendirmeler yerine alternatif yöntemler kullanılmalı	1	1,09
	Yeni program ve yöntem, teknikler mesleğinin ileriki yıllarında bulunan öğretmenlere tanıtılmalı	1	1,09
	Ders, kitaba bağlı kalmarak işlenmemeli	1	1,09
	Öğrenciyi düşünmeye sevk edecek etkinlikler yapılmalı	1	1,09
	Öğretmen derse hazırlıklı gelmeli	1	1,09
	İşitme sorunu olan öğrenciler dikkate alınmalı	1	1,09
	Etkinlikler söz varlığı ve metin altı sorularla sınırlandırılmamalı	1	1,09
Uygulama, analiz ve sentez düzeyinde ölçme yapılmalı	1	1,09	
Öğrencilerin yaratıcılıklarını ortaya çıkarabilecekleri etkinlikler tasarlanmalı	1	1,09	

Öğrencilere katılımlı dinleme etkinlikleri yaptırılmalı	1	1,09
Uzun uzun anlatımlardan kaçınılmalı	1	1,09
Dinleme kaygısı olan öğrenciler için ek çalışmalar yapılmalı	1	1,09
Özel eğitimcilerden dinleme çalışmaları için destek alınmalı	1	1,09
Öğrenci anlamadığı yerleri sorması açısından cesaretlendirilmeli	1	1,09
Değerlendirme sadece dinleme sonrasına bırakılmamalı sürece yayılmalı	1	1,09
Dinleme metnine ulaşamadığında metnin yazılı şekli sınıfa getirilip okunmalı	1	1,09
Konu ders sonunda özetlenmeli	1	1,09
Kitap dışında etkinlikler düzenlenmeli	1	1,09
Dinleme öncesi dinleme kuralları öğrenciye hatırlatılmalı	1	1,09
Dinleyenden dönüt alınmalı	1	1,09
Dinlemeye başlarken ilgi çekici bir hikâye anlatılmalı	1	1,09
Konuşmacı, Türkçeyi doğru ve etkili kullanılmalı	1	1,09
Konuşma yerine hazır videolar kullanılmalı	1	1,09
Kullanılan ölçme yönteminin avantaj ve dezavantajları göz önünde bulundurulmalı	1	1,09
Yaşa bağlı olarak olaya dayalı metinlerden bilgilendirici metinlere doğru bir seçim yapılmalı	1	1,09
Örnek metnin alındığı kitap, dinleme sonrasında öğrenciye tanıtılmalı	1	1,09
Toplam	91	79,13

Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin sınıf içi dinleme eğitimi uygulamalarında karşılaşılan sorunlara yönelik önerilerinin büyük bir kısmı (%79,13) öğretmenlere yöneliktir. Bu öneriler arasında *dinlemeyi zevkli kılacak farklı etkinlikler tasarlanmalı* (%7,69), *dinleme sırası aşamasında uyulacak yönergelerden bahsedilmeli* (%7,69), *dinleme metinleri günlük yaşamla ilişkilendirilmeli* (%6,59), *öğrenci hedeften haberdar edilmeli* (%4,39), *öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınmalı* (%4,39), *öğrenci derse katılması için motive edilmeli* (%4,39), *dinleme esnasında öğrencilere sorular sorularak dikkatleri canlı tutulmalı* (%3,29), *öğrencilere not olarak dinleme beceri ve alışkanlığı kazandırılmalı* (%3,29), *dinleme/izleme eğitimi diğer öğrenme alanlarıyla ilişkilendirilerek verilmeli* (%3,29), *öğrenciyi derse güdülemeli* (%3,29) gibi maddeler öne çıkmaktadır. Bazı Türkçe öğretmenlerinin bu alt kategoriye ilişkin görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Ders arasında konuyla ilgili farklı ve dikkat çekici bir etkinlikle çocukların tekrar derse güdülenmeleri sağlanmalıdır.” (Ö.5)

“Anlatılanlar görsellerle desteklenmeli ve hayattan örnekler verilmelidir. Özellikle herhangi bir konu anlatılırken örnekler yakın çevreden verildiğinde çocukların ilgisini çeker, konuya ilgisini arttırıp dinlemesini devam ettirmiş oluruz.” (Ö.12)

Türkçe Öğretmenlerinin Sınıf İçi Dinleme Eğitimi Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlar...

“Dinleme süreci, izleme ve etkinliğe katılma gibi birden çok duyuya hitap etmediği için amacına ulaşması isteniyorsa bir yönerge çevresinde kurgulanmalıdır.” (Ö.9)

“Farklı öğrenme stillerine sahip olan öğrencilere uygun olan yöntemleri kullanmalıyız.” (Ö.5)

“Etkinlikler yoğun olarak metin altı, bilgi düzeyinde sorularla ilerliyor. Uygulama, sentez düzeyi ölçme yapılmıyor. Öğrenciyi merkeze alan rol oynama, drama, oyun çalışmaları yapılarak derse etkin katılımları sağlanmalı.” (Ö.4)

“Zihinsel olarak işitsel metinlerden çok görsel metinler öğrenciyi daha fazla güdüler. Sözlük çalışması veya metne ilişkin sorular sorarak güdülenme sağlanabilir.” (Ö.16)

Tablo 4.c. Metinden Kaynaklanan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri

Alt Kategori	Kod	f	%
Metinden kaynaklanan sorunlara yönelik çözüm önerileri	Dinleme/izleme metinleri öğrencinin ilgisini çekecek nitelikte olmalı	4	30,76
	Dinleme metinleri görsellerle desteklenmeli	3	23,07
	Dinleme/izleme metinleri kısa ve öz olmalı	2	15,38
	Dinleme/izleme metinleri anlaşılır olmalı	2	15,38
	Dinleme/izleme metinlerinin konu bakımından çeşitliliği sağlanmalı	1	7,69
	Dinleme/izleme metinleri bir amaca yönelik kurgulanmalı	1	7,69
Toplam		13	11,30

Türkçe öğretmenlerinin metinden kaynaklanan sorunlara ilişkin ifade ettiği çözüm önerilerine bakıldığında *dinleme/izleme metinleri öğrencinin ilgisini çekecek nitelikte olmalı* (%30,76), *dinleme metinleri görsellerle desteklenmeli* (%23,07), *dinleme/izleme metinleri kısa ve öz olmalı* (%15,38), *dinleme/izleme metinleri anlaşılır olmalı* (%15,38) gibi maddelerin öne çıktığı görülmektedir. Bazı öğretmenlerin bununla ilgili görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

“Bazı dinleme metinleri net anlaşılmıyor. Öğrenciler anlamakta zorlanıyor.” (Ö.1)

“Dinleme/izleme metninin öğrencinin ilgisini çekmesi ve günlük yaşamla ilişkilendirilmesi yeterli oluyor. Gerisi öğrencide bitiyor.” (Ö.8)

“Dinleme metinlerinin uzun olması öğrenciyi sıkıcı gelir. Görsel metinlerin artması ve uzunluğun iyi ayarlanması gerekir.” (Ö.16)

“Dinleme metinleri daha net, anlaşılır, ilgi çekici, kısa ve öz olursa daha verimli olacağımı düşünüyorum.” (Ö.1)

Tablo 4.d. Diğer Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri

Alt Kategori	Kod	f	%
Diğer sorunlara yönelik çözüm önerileri	Sınıfların teknik altyapısındaki eksiklikler giderilmeli	3	37,5
	Kalabalık sınıfların sayısı azaltılarak gürültü sorununa çözüm getirilmeli	1	12,5
	Dinleme/izleme eğitimine yönelik etkinlikler diğer disiplinlerde de yapılmalı	1	12,5
	Tüm sınıflarda internet erişimi sağlanarak farklı metin örnekleri internet üzerinden dinletilmeli/izletilmeli	1	12,5
	Aile, öğretmen, öğrenci işbirliği çocuğa aşılmalı	1	12,5
	Dinleme metinlerinin yer aldığı bir site tasarlanmalı	1	12,5
Toplam		8	6,95

Katılımcılar, az da olsa (%6,95) diğer sorunlara yönelik çözüm önerilerini dile getirmişlerdir. Bu öneriler arasında öne çıkan madde *sınıfların teknik altyapısındaki eksiklikler giderilmeli* (%37,5) şeklindedir. Ö.11 kodlu öğretmenin bu konuyla ilgili görüşüne aşağıda yer verilmiştir:

“Teknolojik olarak da okullardaki akıllı tahtalar bazen çalışmayabiliyor. Bu durumda da dinleme metninin yazılı hali sınıfa getirilerek okunabilir. İzleme metniyse sınıf değiştirilebilir.” (Ö.11)

Sonuç ve Tartışma

Araştırma sonuçlarına göre ortaokulda sınıf içi dinleme eğitimi uygulamalarında kimi sorunlarla karşılaşıldığı görülmektedir. Bu sorunlar dinleme öncesi (%51,97), dinleme sırası (%30,26) ve dinleme sonrası (%17,76) aşamalarının her birinde görülmektedir. Ancak araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin ileri sürdüğü görüşler incelendiğinde sorunların büyük oranda (%51) dinleme öncesi aşamasında görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Dinleme öncesi aşamasında karşılaşılan sorunlar öğrenciden, öğretmenden, metinden, ortamdan ve diğer sorunlardan şeklinde beş alt kategori etrafında toplanmıştır. Belirlenen sorunların oranlarına bakıldığında en fazla ifade edilen sorun, öğrenci ve öğretmenden (%29,11) kaynaklanmaktadır. Bu aşamada öğrenciden kaynaklanan dikkat eksikliği, ilgisizlik, gürültü, hazırbulunuşluk düzeyinin düşük olması gibi problemler öne çıkmaktadır. Emiroğlu'nun (2013, 300) öğretmen adaları üzerine yaptığı çalışmasında öğrencilerin psikolojik durumları ve anlık kişisel sorunlarıyla ilgili olarak dikkatlerini konuya ve konuşmacıya yönlendiremedikleri sorunu tespit edilmiştir. Bu sonuç, araştırmamıza katılan öğretmenlerin öğrenciden kaynaklanan sorunlar arasında belirttiği dikkat eksikliği bulgusuyla örtüşmektedir. Aşılıoğlu'nun (2009, 50) araştırmasına göre Türkçe öğretmeni adaylarının derste anlatılan konulara ilgi duymaması veya öğretmenlerin öğrencinin ilgisini konuya çekememesi, sınıf içi dinleme faaliyet-

lerini engelleyen hususlardandır. Benzer şekilde bu çalışmada da öğrencilerin derse ilgisizliğinin dinleme etkinliklerinin önünde engel teşkil ettiği belirlenmiştir. Dinleme öncesi aşamasında öğrenciden kaynaklanan sorunlardan biri de gürültüdür. Bu sonuç Tüzel'in (2013, 373) araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Tüzel, çalışmasında sınıf ortamındaki gürültünün, öğrencinin dinlediğini anlama ve hatırlama puanlarını yüksek düzeyde olumsuz etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin düşük olması uygulama açısından Türkçe derslerinde kimi güçlükere sebep olmaktadır (Yalar, 2010, 39). Benzer şekilde bu çalışmada da dinleme öncesi aşamada öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyelerinin düşük olması dinleme eğitiminde öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar arasında yer aldığı görülmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre dinleme öncesi kategorisinde öğrenciyi hedeften haberdar etmeme, öğrenciyi derse güdüleyememe, konunun yaşamla ilişkilendirilmemesi gibi öğretmenden kaynaklanan sorunlar tespit edilmiştir. Epçaçan (2013, 343) metin okunmadan önce öğrencilerin hedeften haberdar edilmemesinin öğrencilerin dinleme becerilerini etkilediğini ileri sürmektedir. Benzer şekilde bu çalışmada sonucunda da öğrencilerin dersin hedefler hakkında dinleme öncesinde bilgilendirilmemesi dinleme uygulamalarında öğretmenden kaynaklanan sorunlar arasında öne çıkmaktadır. Çifçi'nin (2001, 176) öğretmenlerin bilgi ve becerisini kullanarak öğrenciyi olumlu yönde motive etmesi, onları derse güdülemesi gerektiği şeklindeki vurgusu, bu çalışmayla tespit edilen öğretmenden kaynaklanan öğrenciyi derse güdüleyememe sonucuyla örtüşmektedir. Bu kategoride belirlenen öğretmen kaynaklı sorunlardan biri de dinleme eğitiminde konuların yaşamla ilişkilendirilmemesidir. Doğan'a (2010, 266) göre ancak günlük hayattan örneklerle yapılan dinleme eğitimi, okul yaşamı ve günlük yaşamı kapsayacak şekilde dönüşebilir. Doğan'ın bu konudaki görüşleri bu bulguyu destekler niteliktedir.

Dinleyenlerin yeteri kadar ilgisini çekmeyen bir konu, dinlemeyi etkileyen psikolojik faktörler arasındadır (Epçaçan, 2013, 336). Epçaçan'ın görüşleri, dinleme öncesinde metinden kaynaklanan sorunlar arasında yer alan "metnin ilgi çekici olmaması" bulgusunu doğrular niteliktedir. Bu kategoride öne çıkan bir diğer bulgu da "kullanılan metinlerin kısa ve öz olmaması"dır. Kocaadam'ın (2011, 69) metnin uzunluğu ve öğrenci seviyesi açısından uygun olup olmamasının göz önünde bulundurulması, dinleme eğitiminde öğrencileri zorlayacak metinlerin kullanılmaması gerektiği şeklindeki fikirleri benzer doğrultudadır.

Araştırma sonucunda dinleme öncesi kategorisinde ortamdan kaynaklanan problemler de tespit edilmiştir. Bunlar arasında teknik araç ve gereçlerin eksikliği (%45,45), ses veya görüntünün herkese ulaşmaması (%27,27) gibi sorunlar öne çıkmıştır. Çifçi'ye (2001, 176) göre dinleme faaliyetlerinde araç gereçlerin ses, görüntü açısından kaliteli olması gerekmektedir. Nitekim konuşmacı veya dinleme aracının dinleme faaliyetinde önem arz etmektedir. Bu açıdan Çifçi'nin görüşleri ortamdan kaynaklanan sorunlara yönelik tespit ettiğimiz bulguyu destekler mahiyettedir.

Dinleme sırası kategorisinde Türkçe öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlar öğrenciden, öğretmenden ve metinden kaynaklananlar olmak üzere toplam üç alt kategoriye ayrılmıştır. Alt kategoriler içerisinde en fazla sorunun karşılaşıldığı başlık öğren-

ciden kaynaklanan sorunlar (%65,21)'dir. Öğrencilerin dinleme sırasında dikkatlerini uzun süre toplayamaması ve not almayı bilmemesi öğrenciden kaynaklanan sorunlar arasında özellikle öne çıkmaktadır. Aşılıoğlu (2009, 61) Türkçe öğretmeni adaylarına yönelik yaptığı çalışmasında öğretim elemanlarının uzun ve tekdüze anlatımdan kaçınmaları, öğrencilerin dikkatlerini konuda toplayabildikleri ölçüde anlatım süresini artırmaları gerektiğini belirtir. Bu sonuçlar araştırmanın dinleme sırası kategorisinde öğretmenler tarafından dile getirilen sorunlarla benzerlik taşımaktadır.

Öğrencilerin not almayı bilmemesi de dinleme sırasında karşılaşılan sorunlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğrencilerin bu konuda desteklenmesi, uygun çalışma ve etkinliklerle not alma becerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Kocaadam'a (2011, 70) göre öğretmenler, öğrencileri nasıl not alacağıyla ilgili bilgilendirerek örnekler ve sınıf içi etkinliklerle not alma konusundaki sıkıntıların önüne geçilebilirler.

Dinleme sırası kategorisinde öğretmenin metne uygun stratejiyi kullanmaması, dinleme eğitiminde karşılaşılan sorunlardan biri olarak ortaya çıkmıştır. Bu bilgiye ilişkin Melanlıoğlu'nun (2012, 1584) öğretim programında ders işleme sürecinin farklı yöntem ve tekniklerle desteklenmesine rağmen öğretmenlerin dinleme eğitiminde genellikle anlatımı tercih ettikleri şeklindeki görüşleri dikkate değerdir. Yine bu kategoride öğretmenin öğrencilere dinleme sırası yönergeleri vermemesi, bir sorun olarak öne çıkmıştır. Bu bağlamda Kocaadam'ın, (2011, 69) öğretmenlerin dinleme sürecinde model teşkil etmesi gerektiğini belirterek nasıl dinlemeleri gerektiği konusunda öğrencilere açıklamalar yapmasını önermesi önemlidir.

Araştırmaya katılan öğretmenler, dinleme metinlerinin ses kalitesinin düşük olmasının sınıf içi dinleme etkinliklerinde karşılaşılan sorunlardan olduğunu belirtmektedir. Çifçi'nin (2001, 171), sınıf, konferans salonu gibi düzenlenmiş dinleme ortamlarında sesin ortamda dağılması, yankılanması ve işitilebilirliğine dikkat edilmesine yönelik görüşlerinin de bu bulguları desteklediği görülmektedir.

Dinleme sonrası kategorisinde Türkçe öğretmenlerinin karşılaştığı sorunların öğrenciden, öğretmenden, metinden ve diğer sorunlardan kaynaklandığı görülmektedir. Bu sorunların ilki öğrencilerden kaynaklanmaktadır. Öğrencilerin etkinliklere katılmamasını araştırmaya katılan Türkçe öğretmenleri dinleme sonrası aşama için sorun olarak değerlendirmişleridir. Aşılıoğlu'na (2009, 51) göre Türkçe öğretmeni adaylarının derse katılmadan sessizce oturup öğretim elemanını dinliyor olmasının, sınıf ortamında dinlemelerini engelleyen sebeplerden biri olarak değerlendirilmesi bu araştırmanın bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Dinleme sonrası kategorisinde öğretmenlerin ölçme değerlendirme konusunda eksik olmaları ve kitaptaki etkinliklerin dışına çıkmamaları öğretmenden kaynaklanan dinleme sorunları arasında öne çıkmaktadır. Melanlıoğlu'na (2012, 1586) göre dinleme uygulamalarında öğrencide gözlemlenebilen kazanımlarının sayısının az olmasından dolayı, ölçme ve değerlendirme öğrenci dönütlerine bağlı gerçekleştirilmektedir. Oysa içsel bir süreç anlatan dinlemede öğrencinin kendini değerlendirebileceği ölçme değerlendirme etkinliklerinin düzenlenmesi dinleme eğitiminin amacına ulaşmasına yardımcı olacaktır.

Araştırma sonucunda bazı öğretmenler, dinleme eğitiminde kullanılan etkinliklerin öğrenciler açısından ilgi çekici olmamasının dinleme eğitiminin önünde bir engel olarak görmüşlerdir. Ancak öğrencilerin verimli bir dinleme eğitimi uygulaması gerçekleştirmek için gerek metnin gerekse etkinliklerin onların dünyalarında karşılık bulması gerekmektedir. Nitekim Doğan (2010, 272) ilköğretim dönemindeki çalışmada öğrencilerin derse etkin şekilde katılmaları açısından etkinliklerin oyunlaştırılmasını önererek bunun öğrenci ve öğretmenlerin motivasyonlarını artıracaklarını vurgulamaktadır.

Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenlerinin sınıf içi dinleme eğitimi uygulamalarında karşılaştıkları sorunlara yönelik çözüm önerileri “öğrenciye, öğretmene, metne ve diğer sorunlara yönelik çözüm önerileri” şeklinde toplam dört kategoriye ayrılmıştır. Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenleri, dinleme eğitimi uygulamalarında karşılaşılan sorunlara yönelik toplam frekansı 115 olan 66 çözüm önerisi ileri sürmüşlerdir. En fazla çözüm önerisi ise öğretmenden kaynaklanan sorunlara yönelik (%79,13) olmuştur. Bunu sırasıyla metinden kaynaklanan sorunlara (%11,30), diğer sorunlara (%6,95) ve öğrenciden kaynaklanan sorunlara (%2,60) yönelik çözüm önerileri izlemiştir.

Öğrencilere yönelik öneriler arasında fiziksel açıdan dinleme eğitimine hazır olmaları, dinleme esnasında not almaları ve konuşanla göz teması kurmalarını gerektiği sonucu elde edilmiştir. Öğrencilerin fiziksel açıdan gerekli materyalleri hazır bulundurarak dinleme eğitimine yeterli özeni göstermeleri ve aynı ciddiyetle bu süreci sonuna dek götürmeleri kuşkusuz önemlidir. Öğrencilerin dinleme sürecinde not almaları da en az fiziksel hazır bulunuşluk kadar önemlidir. Öğrencilerin gerekli görülen yerleri öğretmenin yönergeleri doğrultusunda not almaları, hatırlama düzeylerine katkı sağlayacaktır. Ceran (2015, 216) bu konuda başta Türkçe olmak üzere tüm derslerde öğrencilerin dinledikleriyle ilgili nasıl not alacakları konusunda yönlendirilmesi gerektiğini belirterek alan uzmanlarına önerilerde bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenleri, sınıf içi dinleme eğitimi uygulamalarında karşılaşılan pek çok farklı başlık altında sorunlar dile getirirler de ileri sürdükleri çözüm önerilerinin yarıdan fazlası (%79,13) öğretmenlere yöneliktir. Bu sonuç, araştırmaya katılan öğretmenlerin de bir öz eleştirisi şeklinde değerlendirilebilir. Nitekim sorumluluğu öğrenciye yükleyip ilgi, istek, beklenti, motivasyon vb. açılardan sadece öğrenciye önerilerde bulunmalarını bunun bir göstergesidir. Bu açıdan araştırmaya katılan Türkçe öğretmenleri, yine kendileri ve meslektaşları için ileri sürdükleri öneriler arasında dersi zevkli ve farklı kılacak etkinliklerin kullanılması, yönergelerin dinleme eğitiminde ihmal edilmemesi, kullanılan metinlerin günlük hayatta karşılık bulması, öğrencilerin bireysel farklılıklarının dikkate alınması, motive edilmesi, dikkatlerinin canlı tutulması ve not alma becerisi kazandırılması öne çıkmaktadır. Söz konusu öneriler ilgili literatürde daha önce de araştırmacılar tarafından farklı şekillerde dile getirilmiştir. Kocaadam'ın (2011, 69-70) araştırması sonunda dinleme eğitiminde öğretmenlere yönelik sıraladığı öneriler bu araştırma sonucunda tespit edilen önerilerle benzerlik göstermektedir. Aynı şekilde Çifçi'nin (2001, 175) öğretmenlerin tutum ve davranışlarının, kullandığı yöntem ve tekniklerin, mesleki bilgi, beceri ve yeteneklerinin dinleyenler üzerinde etkili olduğu şeklindeki fikirleri bu bulguları destekler niteliktedir.

Araştırmaya katılan Türkçe öğretmenleri, ayrıca metne yönelik önerilerde de bulunmuşlardır. Bu öneriler metinlerin öğrencinin ilgisini çekebilecek nitelikte olması, görsellerle desteklenmesi, kısa, öz ve anlaşılır olması gibi noktalarda yoğunlaşmaktadır. Emiroğlu (2013: 301) öğretmen adayları üzerine yaptığı araştırmasına göre öğrencilerin çarpıcı ve ilgi çekici olmadıklarını düşündükleri konularla ilgili dinleme sorunları yaşadığını belirlemiştir. Ayrıca görseller açısından zenginleştirilmiş izleme materyalleriyle dinleme/izleme çalışmalarının birlikte yapılmasının önemine işaret etmiştir. Bu bulgular araştırmadan elde ettiğimiz sonuçlarla benzerlik taşıması açısından dikkate değerdir. Bununla birlikte Kocaadam'ın (2011, 70) dinleme ve not almada metnin uzunluk ve öğrenci seviyesi açısından dikkatle seçilmesi ve öğrencileri zorlayacak metinlerin kullanılmaması yönündeki görüşlerinin bu araştırma sonuçlarıyla örtüştüğü görülmektedir.

Sonuç olarak bu çalışmada gerek dinleme öncesi gerek dinleme sırası gerekse de dinleme sonrası aşamalarında dinleme eğitimini etkileyebilecek sorunlarla karşılaşıldığı, bu sorunların kiminin öğretmenden kiminin öğrenciden kiminin metinden kimininse ortamdaki kaynaklandığı tespit edilmiştir. Gerekli altyapı ve donanımlar sağlandığında öğretmen ve öğrencilerin işbirliği içinde olmaları, mevcut sorunların çözümü için başarısızlığın kaynağını farklı bir yerde aramak yerine, herkesin üzerine düşenleri yerine getirmesi gerekli görünmektedir. Bu noktada dinleme eğitiminde en temel olarak kullanılan örnek metinlerin seçimi konusunda öğretmenlerin her zaman farklı alternatiflere sahip olması da gereklidir.

Kaynakça

- AKTAŞ, Şerif ve GÜNDÜZ, Osman (2004). Yazılı ve Sözlü Anlatım Kompozisyon Sanatı (5. Baskı) Akçağ Yay. Ankara.
- AŞILIOĞLU, Bayram (2009). "Türkçe Öğretmen Adaylarına Göre Derslerde Karşılaşılan Başlıca Dinleme Engelleri", Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 8 (29), ss.45-63.
- BAŞKAN, Ahmet ve DENİZ, Ercan (2015). "Ortaöğretim Öğrencilerinin Ders İçi Dinleme Sorunları" (Malatya İli Örneği), Turkish Studies, 10 (7), ss.179-196.
- BAYSEN, Engin; SOYLU, Hüseyin ve BAYSEN, Fatma (2003). "Soru Sorma ve Dinleme Süresi", Gazi Üniversitesi, Kastamonu Eğitim Dergisi, 11 (1), ss.53-58.
- CERAN, Dilek (2015). "Seçici Dinleme ile Not Alarak Dinleme Yöntemlerinin Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisine Etkisi", Zeitschrift für die Welt der Türken (Journal of World of Turks), 7(1). Ss.205-219.
- ÇİFÇİ, Musa (2001). "Dinleme Eğitimi ve Dinlemeyi Etkileyen Faktörler", Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2 (2), ss.165-177.
- DEMİREL, Özcan (2002). Türkçe Öğretimi, (4. Baskı), Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- DOĞAN, Yusuf (2010). "Dinleme Becerisini Geliştirmede Etkinliklerden Yararlanma", TÜBAR XXVII, 2010 Bahar, ss.263-274.

Türkçe Öğretmenlerinin Sınıf İçi Dinleme Eğitimi Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlar...

- EMİROĞLU, Selim ve PINAR, F. Nur (2013). "Dinleme Becerisinin Diğer Beceri Alanları ile İlişkisi", *Turkish Studies*, 8 (4), ss.769-782.
- EMİROĞLU, Selim (2013). "Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dinleme Sorunlarına İlişkin Görüşleri", *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*, 6(11), ss.269-307.
- EPÇAÇAN, Cahit (2013). "Temel Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme ve Dinleme Eğitimi", *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*, 6 (11), ss.331-352.
- GÜNEŞ, Firdevs (2007). *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*, Nobel Yayınevi, Ankara.
- KAPLAN, Hüseyin (2004). *İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerileri Üzerine Bir Araştırma*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- KOCAADAM, Duygu (2011). *Not Alarak Dinleme Eğitiminin İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkisi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- MACKAY, Ian (1997). *Dinleme Becerisi*. (çev.: Aksu Bora ve Onur Cankocak), İlkaynak Kültür ve Sanat Ürünleri Ltd. Şti., Ankara.
- MADEN, Sedat ve DURUKAN, Erhan (2011). "Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dinleme Stillерinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi", *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3 (4), ss.101-112.
- MELANLIOĞLU, Deniz (2012). "Dinleme Becerisine Yönelik Ölçme Değerlendirme Çalışmalarında Üstbilis Stratejilerinin Kullanımı", *Turkish Studies*, 7 (1), ss.1583-1595.
- TABAK, Gürkan (2013). "Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dinleme Stillерinin Bazı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (22), ss.171-181.
- TÜRKEK, Ali (2012). "Dinleme Eğitimine İlişkin Teknikler ve Değerlendirmeleri", *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, ss.128-141.
- TÜZEL, Sait (2013). "Sınıf İçi Gürültünün Öğrencilerin Dinleme Sürecindeki Bilişsel Performansına Etkisi", *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 9(4), ss.363-378.
- UNGAN, Suat (2009). *Dinleme*. A. Kırkkılıç ve H. Akyol (Ed.) *İlköğretimde Türkçe öğretimi içinde* (s. 135-161), Pegem Yayınları, Ankara.
- YALAR, Taha (2010). "İlköğretim 3.Sınıflarda Türkçe Dersi Öğretiminde Karşılaşılan Sorunların Öğretmen Görüşlerine Göre Belirlenmesi", *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, ss.30-41.
- YANGIN, Banu (1998). *Dinlediğini Anlama Becerisini Geliştirmede Elves Yönteminin Etkisi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- YILDIRIM, Ali ve ŞİMŞEK, Hasan (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.